

Beste meneer of mevrouw,

Hoewel ik blij ben met de ondertoon die telkens weer even opduikt in het wetsvoorstel, de ondertoon van het beste willen zoeken voor thuisonderwijsgezinnen, hoop ik dat het wetsvoorstel niet in de huidige vorm wordt aangenomen. Omdat ik niet geloof dat dit het beste is voor thuisonderwijzers en hun kinderen.

Ik schrijf dit stuk vanuit mijn ervaring met thuisonderwijs en als leerkracht (op een B3-school).

Toetsing richtingsbezwaren

Ik verbaas mij over de aanname dat openbare scholen 'levensbeschouwelijk neutraal' zijn. Hoe kan dat? Geen levensvisie wordt boven een andere gesteld. In principe is alles goed. Maar dat is ook een keuze en een zienswijze. Dat is niet neutraal. Zoals een directeur van zes openbare basisscholen in Kampen zegt: *Het is een misvatting dat openbare scholen neutraal zouden zijn.*¹ Er zijn dus zeker ouders die geen school kunnen vinden, die aansluit bij hun levensovertuiging.

Nu hebben we in Nederland godsdienstvrijheid en we hebben vrijheid van onderwijs. In het wetsvoorstel wordt verankerd dat ouders hun richtingsbezwaren moeten noemen, zodat ze gecategoriseerd kunnen worden in twee categorieën: richtingsbezwaar of inrichtingsbezwaar. Wanneer een bezwaar in welke categorie thuishoort is niet concreet gemaakt. Ik heb met deze toetsing grote moeite. In het wetsvoorstel met toelichting staat nadrukkelijk vermeld dat de bezwaren niet getoetst zullen worden. Maar ook bij het categoriseren van zulke bezwaren bestaat geen neutraliteit. Het toetsen van de richtingsbezwaren komt mij voor als een soort gewetenspolitie en ik vind het heel zorgelijk. Dit is de wetgever oorspronkelijk met mij eens. Daarom heeft de wetgever ook geen uitleg van richtingsbezwaren gevraagd in de leerplichtwet van 1969. De wetgever schrijft in artikel 8.1 dat de kennisgeving de verklaring moet bevatten dat (en die verklaring brengt de wetgever vervolgens zelf al onder woorden) "er bezwaar is tegen de richting van alle onderwijs binnen redelijke afstand van de woonplaats". Dit moeten ouders verklaren en zij hoeven geen richtingsbezwaren uit te leggen. Omdat de wetgever haar plaatst kent en weet dat zij gewetens van mensen niet moet willen toetsen.

Ik zou willen aanraden om, zoals eerder het plan was, het thuisonderwijs als volwaardige vorm van onderwijs te omarmen. Naast vrijstelling van inschrijving bij richtingsbezwaar, zou dit ook voor andere mensen mogelijk moeten zijn. Met of zonder eerdere schoolgang van de kinderen. Omdat ouders verantwoordelijk zijn voor hun kinderen en die verantwoordelijkheid ook moeten kunnen nemen. En omdat thuisonderwijs een hele goede vorm van onderwijs is. Als u de kwaliteit van het thuisonderwijs wil bevorderen, zal zo'n besluit daar zeker aan meewerken.

Gesprek met kind

Ik maak me zorgen over de gesprekken die met de kinderen gevoerd moeten worden. In het kort ben ik bang voor uitholling van ouderlijk gezag, willekeur en onnodige stress bij ouder en kind.

¹ <https://www.trouw.nl/onderwijs/openbare-scholen-neutraal-niet-met-de-nieuwe-kernwaarden~b114f780/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>

Ouders, met hun ouderlijk gezag, hebben de plicht en het recht om hun minderjarige kinderen op te voeden en te verzorgen.² Op pagina 14 van de memorie van toelichting, wordt artikel 809 uit het wetboek van Burgerlijke rechtsvordering aangehaald om mee daarop een gesprek met een twaalfjarig kind te gronden. Artikel 809 wettigt de rechter om naar de mening van een minderjarig kind te luisteren, in een situatie waarbij het ouderlijk gezag spaak loopt! Gescheiden ouders komen er samen niet uit. Het ouderlijk gezag faalt. In zo'n geval weegt de rechter de mening van het kind mee, maar heeft een kind geen beslissingsbevoegdheid.³ Het lijkt me raar om een wet met betrekking tot ouderlijk gezag dat spaak loopt, te gebruiken om de overheid mandaat te geven zich te mengen in een situatie, waarin ouders hun ouderlijk gezag in plicht en recht wél uitoefenen. Bovendien is gehoord worden een recht van het kind en geen plicht. Het kind mag in het huidige wetsvoorstel het gesprek niet weigeren, dat is vreemd.

Ook artikel 12 van het Internationaal Verdrag voor de rechten van het Kind, spreekt over het horen van kinderen in gerechtelijke of bestuurlijke situaties en gaat dus niet op voor een situatie van vrijstelling vanwege richtingsbezwaar. Hier wordt weer een wetsartikel dat handelt over een gerechtelijk gezien, verkeerde situatie, toegepast op een gezonde situatie. Een situatie die wel onbekend is en daardoor onbemind. Maar afgaande op de bekende onderzoeken, een gezonde situatie, waarin ouders zich gewoon houden aan de wetten die er bestaan.

In dezelfde paragraaf op pagina 14 wordt geschreven dat een gesprek met een jongere op deze leeftijd zou aansluiten bij "de situatie van schoolgaande jongeren, voor wie het gebruikelijk is om op deze leeftijd gehoord te worden ten aanzien van de keuze voor hun voortgezet onderwijs". Deze argumentatie lijkt me onhoudbaar. Inderdaad spreken ouders, vanuit hun ouderlijk gezag, met hun kinderen over hun gang naar de middelbare school. Maar hier mengt de overheid zich toch niet in? En zouden kinderen die thuisonderwijs krijgen, vanwege richtingsbezwaren, van ouders die daartoe het ouderlijk gezag hebben ontvangen (ook van rechtswege) dan een gesprek moeten hebben met een afgevaardigde van de overheid? Dit gebeurt in het schoolsysteem niet en het lijkt me ongewenst en bedreigend dit voor zo'n kleine minderheidsgroep wel verplicht te stellen.

En verwacht men dan niet teveel van een kind? De wetgever vond het nodig om jongeren in bescherming te nemen voor zichzelf en paste de "alcoholwet" in 2014 aan. Jongeren mogen pas alcohol drinken op hun 18de, in plaats van op hun 16de. En aan deze internetconsultatie mogen bijvoorbeeld geen mensen van onder de zestien jaar meedoen. Kan een kind dan wel beoordelen wat qua onderwijs het beste is voor hem?

Ook het doel en de inhoud van het gesprek zijn zeer vaag. Dat zorgt voor onveiligheid bij de ouders en de jongere. Dat werkt wellicht willekeur in de hand, aan de kant van de leerplichtambtenaar. En hier is ongelijkheid met de jongeren die naar school gaan. Nu na de coronacrisis de scholen weer open zijn, zijn er kinderen die helemaal niet weer naar school willen. Zij worden hier niet naar gevraagd. Over hun welzijn wordt niet gewaakt door een overheidsinstantie. Maar die gesprekken brengen de gezinnen ook in een hele stressvolle situatie. Iemand die het fenomeen thuisonderwijs niet goed kent en doorleeft, moet beoordelen of het goed gaat met de kinderen. De gesprekken met de minderjarige kinderen zelf, moeten niet wettelijk verplicht worden gesteld. Ook voor een dergelijk ingrijpen achter de voordeur door de inspectie bestaat geen noodzaak.

² Burgerlijk Wetboek Boek 1 Artikel 247

³ <https://ak-advocaten.eu/vanaf-12-jaar-mag-mijn-kind-kiezen/>

School als norm

Ik vind het heel lastig om telkens te lezen dat het wetsvoorstel beoogt dezelfde kwaliteit te borgen als op de scholen. Heel lastig, omdat ik op die scholen rondloop, daar lesgeef, leerlingen zie en leerkrachten spreek. Pientere leerlingen die onverschillig worden, doeners die leren denken dat ze dom zijn vanwege 'slechte' resultaten en heel veel leerlingen die meer kunnen (één of twee jaargroepen hoger rekenen), maar dat niet mogen vanwege het leerstofjaarklassensysteem. Leerkrachten die zeggen: "Ik heb nog nooit nagedacht over waarom we iets doen, ik doe het gewoon, omdat we het zo doen." Of "we (leerkrachten) zijn maar methodeslaven."

De overheidsinterventie die met het wetsvoorstel wordt beoogd, wordt gerechtvaardigd in de IAK, met onder andere de volgende overweging: "De overheid kan volgens de Onderwijsraad de jongeren om wie het gaat, niet ongelijk behandelen ten opzichte van leerlingen in bekostigde en particuliere scholen." Zoals ook te lezen in het algemene deel op pagina 11: "De regering is van oordeel dat de groep jongeren om wie het gaat *niet achter mag blijven* ten opzichte van leerlingen die onderwijs krijgen op scholen. De regering wil daarom wettelijke waarborgen creëren voor het thuisonderwijs."

Ik heb de drang om op indringende wijze talloze artikelen, onderzoekers, ervaringsdeskundigen en experts aan te halen, die het beeld van een krakend Nederlands schoolsysteem bevestigen. Voor de omvang van dit schrijven doe ik het niet. Maar in de kwaliteitsbeoordeling van het onderwijs en bij het beoordelen van het welzijn van de kinderen, past mijns inziens bescheidenheid voor de wetgever. Een grote bescheidenheid. De overheid probeert alle kinderen via het schoolsysteem goed onderwijs te bieden, maar dit is moeilijk en verloopt zeker niet vlekkeloos. Zo daalt de betrokkenheid van leerlingen en dalen de cijfers.⁴ Volgens het Unicef-rapport "Geluk onder druk" ervaart 25% van de Nederlandse jongeren tussen de 10 en 18 jaar, de meeste stress door school.⁵ Het Nederlandse schoolsysteem is niet de norm voor goed onderwijs. Het is dan ook niet verstandig de normen van het Nederlandse schoolsysteem op te leggen aan gezinnen die hun kinderen zelf onderwijzen. Daarom moeten er zo weinig mogelijk onnodige regels opgelegd worden aan die gezinnen. Zo weinig mogelijk regels die de kwaliteit van het onderwijs niet op het oog hebben. Ik denk bijvoorbeeld aan de regel dat het onderwijs in overwegende mate thuis plaatsvindt (locatie van verblijf) en de ruimte om 'incidenteel' samen te werken met andere gezinnen. Zulke regels dienen noch de kwaliteit van het onderwijs, noch het welzijn van de kinderen.

Het toezicht vanuit de Inspectie moet wat mij betreft zeker samen met thuisonderwijsorganisaties geregeld worden. Met een gesprek tussen inspectie en ouders op neutraal terrein, om onnodige stress te voorkomen.

Thuisonderwijs versus B3-scholen

Nu beoogt dit wetsvoorstel om jongeren die thuisonderwijs krijgen, niet te laten achterblijven bij jongeren die naar (B3-)scholen gaan. De overheid wil de kwaliteit borgen. De eisen die aan thuisonderwijzers worden gesteld, zijn echter zwaarder en beperkender dan de eisen die aan B3-scholen worden gesteld.

⁴ Er zijn tal van wetenschappelijke publicaties, maar zie bijvoorbeeld dit populair verslagen voorbeeld <https://nos.nl/artikel/2312927-steeds-minder-interesse-in-schoolvakken-cijfergemiddelde-daalt.html>

⁵ <https://www.unicef.nl/ons-werk/nederland/geluk-onder-druk-een-onderzoek-over-maar-vooral-met-jongeren/professionals>

- ✓ Wij draaiden met onze B3-school al enige maanden, voor de Inspectie kwam beoordelen of de kwaliteit zodanig was, dat de school als school goedgekeurd kon worden. Daarom begrijp ik niet dat thuisonderwijzers pas mogen starten na toezicht en goedkeuring. Het lijkt me ook niet overeenkomen met artikel 23.2 van de Grondwet. Het geven van onderwijs is vrij, behoudens toezicht door de overheid. Dus: eerst starten en dan toezicht. Net als bij B3-scholen.
- ✓ Voor B3 scholen zijn toetsen helemaal niet verplicht. Wel moeten de vorderingen van de leerlingen gevolgd worden, maar er is niet bepaald hoe. Zo wordt er door B3-scholen ook wel gewerkt met logboeken of portfolio's. Het bevreemd mij dat het toetsen wel aan thuisonderwijzers worden opgelegd, zij het in bescheiden mate.
- ✓ Wij schrijven voor onze school elke vier jaar een onderwijsplan. Waarom is dit voor thuisonderwijzers jaarlijks? Maar wat belangrijker is. Het onderwijsplan voor de B3-scholen hoeft slechts de burgerschapsvorming te bevatten, terwijl dit plan voor thuisonderwijzers veel meer moet bevatten.
- ✓ B3 scholen zijn niet verplicht om in het voortgezet onderwijs een MAVO-HAVO-VWO structuur te handhaven. Dit lijkt voor thuisonderwijzers wel de norm te worden.

Ten slotte

De wereld is niet maakbaar. Het naar schoolgaan sluit geen excessen uit en garandeert zeker geen veilige jeugd. Het toezicht op scholen leidt ook niet tot kwalitatief goed onderwijs voor iedereen, zelfs niet voor het grootste deel van de leerlingen. Het helpt niet om alles in te kaderen en met regels te verstikken. Niet alles is maakbaar.

Ik hoop dan ook dat er, voor dit wetsvoorstel wordt aangenomen, nog gesproken wordt met de thuisonderwijsorganisaties NVvTO en TOV en de nodige wijzigingen worden aangebracht.